

Pelastustoimi ja varautuminen

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos

Pelastuslain 41 §:n mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen liittyvät järjestelyt pelastuslaitoksissa

Tausta

Pelastuslain (379/2011) 41 § 4 momentin mukaan, jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista pelastus- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Pelastusviranomaisen ilmoitusvelvollisuus tuottamukselliseksi tai tahalliseksi epäilystä tulipalosta on kirjattu ensimmäisen kerran pelastustoimilakiin (561/1999).

Prontosta haettujen tietojen perusteella ilmoitusvelvollisuus tuottamuksellisten ja tahallisten tulipalojen ilmoittamisessa toteutuu useissa pelastuslaitoksissa heikosti ja pelastuslaitosten välillä on suuria eroja. Vuonna 2021 tulipaloja ilmoitettiin poliisille koko maan keskiarvoina seuraavasti: tuottamukselliseksi arvioidut 37 %, tahallisiksi arvioidut tulipalot 59 % ja tulipalot, joiden syytymissyytä ei voitu arvioida 17,5 % prosenttia. Samankaltainen tilanne on jatkunut useita vuosia. Prontosta saadut tilastotiedot eivät kerro, onko ilmoitukset tehty kirjallisesti vai suullisesti.

Pitkään jatkuneiden ja selkeiden puutteiden vuoksi aluehallintovirastot ovat päättäneet selvittää pelastuslaitoksissa käytössä olevia käytäntöjä tuottamuksellisten ja tahallisten tulipalojen ilmoittamisessa.

Sovelletut oikeusohjeet

Pelastuslain 23 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo pelastustointia sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan.

Pelastuslain 85 §:n mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä. Tässä tarkoituksessa aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta alueen pelastustoimelta tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Pelastuslain 87 §:n mukaan alueen pelastusviranomaisen tulee toimittaa pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä maksutta muun muassa aluehallintovirastolle tietoja, jotka ovat tarpeen tilastojen tekemistä varten.

Pelastuslain 41 §:n mukainen ilmoitus

Pelastusviranomaisen on usein ainoa palopaikalla käynyt viranomaisen ja samalla palon syttymissyyn arvioimisen asiantuntija. Pelastusviranomaisen velvollisuus on arvioida palon syttymissyyn ja välittää laissa määritellyissä tapauksissa tieto syttymissyystä poliisille. Tiedon luotettava välittyminen tuottamuksellisista ja tahallisista paloista esitutkintaviranomaiselle on nähty niin merkittäväksi asiaksi, että niistä ilmoittaminen on kirjattu pelastusviranomaisen lakisääteiseksi velvollisuudeksi. Ilmoituksen perusteella poliisi voi käynnistää omat tutkintatoimenpiteensä.

Hallintoasioiden käsittely on viranomaistoiminnassa pääsääntöisesti kirjallista ja perustuu asiakirjamateriaaliin. Hallintolain (434/2003) 19 §:n mukaan asia pannaan vireille pääsääntöisesti kirjallisesti. Viranomaisen suostumuksella asian saa pannaan vireille myös suullisesti.

Lainsäädäntöön kirjatun ilmoitusvelvollisuuden toteuttaminen tarkoittaa siis lähtökohtaisesti kirjallista ilmoittamista. Muu kuin kirjallinen ilmoitusmenettely on myös mahdollista, mutta edellyttää ilmoituksia vastaanottavan viranomaisen hyväksynnän. Pelastusviranomaisen ei voi itsenäisesti päättää suullisen ilmoitusmenettelyn käyttämisestä, vaan mahdollisista vaihtoehtoisista ilmoitusmenettelyistä on sovittava poliisin kanssa tarvittavilla sopimuksilla.

Koska viranomaistoimien myöhempi osoitettavuus on sisäänkirjoitettuna toiminnan luonteeseen, ei toiminnan kirjallista muotoa ole pelastuslaissa erikseen syytä mainita. Viranomaistoiminnan luonteeseen kuuluu yleisesti, että toiminta on jälkikäteen todennettavissa. Lähes kaikki viranomaistoimenpiteet ja päätökset dokumentoidaan, jotta toimet ja niiden perustelut ovat myöhemmin todennettavissa. E erityisen tärkeää dokumentointi on silloin, kun viranomaisen toiminnassa on kytkös perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumiseen.

Pelastusviranomaisen virkavelvollisuuksien täyttymistä mahdollisesti jälkikäteen tarkasteltaessa suullisesti tehdyn ilmoituksen todentaminen on ongelmallista. Sen vuoksi kirjallisella ilmoitusmenettelyllä varmistetaan myös viranomaisen oman oikeusturvan toteutumista. Kirjallinen menettelytapa täyttää jälkikäteisen todennettavuuden ehdot.

Kirjallisella ilmoitusmenettelyllä varmistetaan myös valtakunnallisesti yhdenmukainen toimintamalli, jonka tarkoituksena on turvata perustuslain (731/1999) 2 §:ssä julkiselle toiminnalle asetettua lainmukaisuusvaatimusta sekä 6 §:ssä asetettua kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun vaatimusta.

Syttymissyyltään epäselviksi jääneet tapaukset sisältyvät ilmoitusvelvollisuuden piiriin, koska niissä voi olla kyse tahallisesta tai tuottamuksellisesta toiminnasta. Prontossa yhdistelmä, jossa kirjataan palon syttymissyytä ei voida arvioida ja palosta ei ole ilmoitettu poliisille olisi kirjauksena epäjohdonmukainen. Olennaista

on huomioida hallituksen esityksen kannanotto: "Ilmoitusperusteeksi riittää rikoksen mahdollisuus, esimerkiksi tulipalo, jolle ei löydy luonnollista syytymissyytä" (HE 257/2010 vp s. 58.)

Ilmoitusten järjestelmällinen ja viivytyksetön tekeminen

Ilmoitusvelvollisuuden johdonmukainen toteuttaminen on välttämätöntä kansalaisten ja tekojen yhdenvertaiseksi kohtelemiseksi ja siksi, että keskenään verrannolliset tapaukset lähtevät yhdenmukaisesti eteenpäin tutkintaan ja mahdolliseen rikosprosessiin.

Palontutkinnassa ja syytymissyytyn selvittämisessä on keskeistä, että paikkatutkinta palopaikalla voidaan suorittaa viivytyksettä. Tuottamukselliseksi tai tahalliseksi arvioidun tulipalon nopealla ilmoittamisella varmistetaan osaltaan poliisin tekemän tutkinnan edellytyksiä. Ilmoitus, joka ei etene riittävän nopeasti palonsyöntutkijoille, voi aiheuttaa paikkatutkinnan edellytysten menettämisen, kun tilannepaikalle ei päästä ajoissa. Poliisille tehdyn ilmoituksen sisällön tulee olla mahdollisimman ajantasaista, jotta se on tutkinnan tekemisen kannalta käyttökelpoista tietoa.

Selvityspyyntö

Etelä-Suomen aluehallintovirasto pyytää Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselta selvitystä seuraaviin asioihin:

Miten pelastuslaitos on ohjeistanut ja varmistanut pelastuslain 41 §:n 4 momentin tarkoittamien ilmoitusten järjestelmällisen, luotettavan ja nopean välittämisen poliisille?

Jos pelastuslaitoksessa tehdään ilmoituksia muuten kuin kirjallisesti tai mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen (esimerkiksi määräajoin tehtävät koosteet tapauksista), aluehallintovirasto pyytää nähtäväksi ilmoitusmenettelystä tehdyt sopimukset tai ilmoituksia vastaanottavan viranomaisen hyväksynnän.

Selvitys pyydetään toimittamaan osoitteeseen kirjaamo.etela@avi.fi viimeistään 30.11.2022. Lisätietoja selvityspyynnöstä antaa pelastusylitarkastaja Eero Nyman +358 295 016 773 eero.nyman@avi.fi.

Johtaja

Tommi Laurinen

Pelastusylitarkastaja

Eero Nyman

Tiedoksi Alueen pelastustoimi

Tämä asiakirja ESAVI/35629/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/35629/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Nyman Eero 23.09.2022 14:40

Ratkaisija Laurinen Tommi 23.09.2022 19:00